

6. Кириленко І. Г. Перспективи вітчизняного АПК в світлі прогнозів світового ринку продовольства / І. Г. Кириленко, В. В. Дем'янчук // Економіка АПК – 2015. – № 1. – С. 21 – 28.
7. Лопатинський Ю. Ф. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток вітчизняного аграрного сектора / Ю. Ф. Лопатинський // Інноваційна економіка. – 2013. – № 3(40).
8. Лупенко Ю. О. Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства: моногр. / Ю. О. Лупенко, М. І. Пугачов, Б. В. Духницький та ін. – К.: ННЦ „ІАЕ”, 2015. – 320 с.
9. Пугачов М. І. Перспективи розвитку вітчизняного аграрного сектора в зв'язку із підписанням Україною економічної частини Угоди про асоціацію з Європейським Союзом / М. І. Пугачов, В. І. Власов, Б. В. Духницький, Н. В. Кривенко та ін. – К.: ННЦ „ІАЕ”, 2014. – 38 с.
10. Доклад международной конференции по народонаселению и развитию. Каир, 5-13 сент. 1994 г.; пер. с англ. – Нью-Йорк: ООН, 1995. – 198 с.
11. Міф про Україну – житницю світу. Чому аграрний сектор не може стати локомотивом економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Economics/87077>.
12. Anholt S. Competitive identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions / Simon Anholt. – N.Y.: PALGRAVE MACMILLAN, 2007 – 147 p.
13. Kurylov Yu. Forming the paradigm of competitive development of the Ukrainian agricultural sector under conditions of globalization // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development / Scientific Journal. – Lithuania. – 2015. Vol. 37. No. 1: 70-79.
14. Moyer W. Agricultural Policy Reform. Politics and process in the EU and US in 1990 s. / W. Moyer, T. Josling. – Aldershot, 2002.
15. Robertson R. T. The three waves of globalization / R. T. Robertson. – New York: Zed Books, 2003. – 204 p.
16. Scholte J. A. Globalization. A critical introduction / J. A. Scholte. – London: Palgrave, 2000. – 361 p.
17. Wolly O. How to Brand a Nation / O. Wolly // Business at Oxford magazine. – 2005. – Issue 7.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2016 р.

*

УДК [338.43+53:33+316:33]:332.14

О.І. ПАВЛОВ, доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

Сутність теоретичних засад руралістики: понятійно-категоріальний апарат

Постановка проблеми. Сучасний етап глобалізації, що характеризується розвитком двох зустрічних тенденцій – інтеграції та локалізації всіх сфер суспільного життя, по-новому поставив питання щодо взаємодії міської й сільської територіальних підсистем суспільства. Нині неспроможними виглядають як спроби ігнорування специфіки міста та села, так і штучного обмеження сільського розвитку агропродовольчою

функцією. У науковому співтоваристві все більшу підтримку одержує ідея про те, що природна протилежність міста й села не може бути усунена, оскільки життя на землі в індивідуальному житлі садибного типу максимально відповідає потребам людей, високій якості їх життя і демографічного розвитку [9, с. 8]. Саме тому політику сільського розвитку визнано загальноєвропейським пріоритетом [17].

У зв'язку з цим на особливу увагу заслуговують погляди Ф. Броделя про тісні взаємозв'язки села й міста, що зумовлені їх обо-

© О.І. Павлов, 2016

пільною перспективністю [2, с. 418, 419], П. Сорокіна і К. Циммермана про сільсько-міський континуум як конвергенцію міста та села [20, с. 57–58]. Формування єдиного сільсько-міського простору вимагає наукового обґрунтування сутності рурального (від англ. rural – сільський) розвитку й руральності (сільськості) як непересічного соціального феномену.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На тлі домінування галузевого підходу в дослідженні сільської проблематики радянського періоду, протягом 1990-х – початку 2000-х років в економічній науці відбулася почергова зміна внутрішньогалузевої (Лукінов І.), міжгалузевої (Заславська Т.), секторної (Шепотько Л.) і просторової (Бородіна О., Онищенко О., Павлов О., Прокопа І., Саблук П., Юрчишин В.) дослідницьких парадигм.

Становленню руралістики як міждисциплінарної наукової галузі певною мірою сприяли публікації: Х. Притули про європейську практику ідентифікації руральності [10], В. Паціорковського про фундаментальну значимість руральності в просторовому розвитку суспільства [9], західних дослідників про соціальні зміни в сільській спільноті [19] та роль поліфункціональності сільських територій у розв'язанні сільських проблем [21]. Серед перших публікацій з руралістики – й наші дослідження [5;7;8].

В Європейському Союзі до основних критеріїв руральності віднесено кількісні порогові значення територіальних одиниць, які дають змогу розмежувати сільські території від міських [15]. В Європейській хартії сільських районів критеріями класифікації таких районів визначено «протяжність внутрішньої чи прибережної сільської місцевості, включаючи малі міста і села, основна частина території якої використовувалась для ведення сільського та лісового господарств, ремесел, пов'язаних із водою, й рибальства, економічної та культурної діяльності місцевих жителів (ремесла, промисловість, сфера послуг й ін.), заміської рекреації та зон відпочинку (чи природних заповідників) й інших цілей, таких як зведення житла» [18].

Мета статті – визначення сутності та змісту понятійно-категоріального апарату

руралістики, який становить теоретичний фундамент цієї міждисциплінарної наукової галузі, що знаходиться на етапі свого формування.

Виклад основних результатів дослідження. Ступінь опрацювання понятійно-категоріального апарату відображає, з одного боку, рівень наукових знань про об'єкт пізнання на даний момент часу, і внесок у цю справу суб'єктів наукового пізнання, які представляють ті чи інші наукові школи, дисципліни, напрями – з іншого. Презентація руралістики як міждисциплінарної наукової галузі доводить про значну «питому вагу» її понятійно-категоріального апарату в структурі руралістичних знань. У своїй сукупності цей апарат постає як тезаурус, що складається з таких ключових, фундаментальних понять, як «руральність», «руральний розвиток», «руралізація», «руралізм», зміст та обсяг яких формує систему знань про руралістику як міждисциплінарну наукову галузь.

Цілісність теоретичних знань про руралістику багато в чому визначається послідовністю аналізу її понятійно-категоріального апарату. На перший план виходить категорія «руральність» як сутність і стан об'єкта дослідження, далі йдуть: «руральний розвиток» як процес; «руралізація» як суспільне явище, «руралізм» як ідейна течія, що пов'язані з досліджуваним об'єктом.

Пристаючи до характеристики поняття (категорії) «руральність», слід спочатку виявити коло предметів та явищ, на які воно поширюється. Ця процедура є менш трудомісткою, ніж визначення ознак, рис і властивостей, що становлять зміст поняття. Насамперед необхідно визначитися з обсягом поняття.

За великим рахунком сутність руральності зводиться до питання щодо сільської ідентичності, пов'язаної з певним об'єктом сільськості, його видовою діяльністю, а також із простором та місцем діяльності. За класичною схемою атрибутами, виразниками руральної ідентичності (руральності) є селянин, землеробство й село, які позиціонують певний етап цивілізаційного розвитку людства, що класифікується як аграрне суспільство. Саме у такого роду суспільстві його домінуючими та ідентифікуючими компонента-

ми були селянство (соціальна група), хліборобська праця (основний вид господарської діяльності й спосіб існування) і село (тип поселення, простір життєдіяльності). У такому суспільстві все було сільським – населення, заняття й середовище проживання.

У термінах цивілізаційних теорій руральність постає як атрибут доіндустріального етапу суспільного розвитку або як історичний анахронізм, що виявляється в домінантному натурально-патріархальному та аграрно-дрібнотоварному господарських укладах.

У процесі суспільного поділу праці, з появою і подальшим розвитком міст в індустріальну й постіндустріальну епохи, вдосконаленням технічного та технологічного рівня суспільства, аграрний спосіб виробництва матеріальних благ втратив риси універсальності, проте як і раніше залишається домінуючим у руральному просторі. З еволюцією суспільства до традиційно руральних, первинних галузей (сільське господарство, рибальство, мисливство, лісове господарство) додалися рекреація, зелений туризм, а також вторинні (харчова промисловість, переробка) й третинні (торгівля, послуги) види господарської діяльності. Все це говорить про те, що економічна діяльність у руральному просторовому сегменті не обмежується сільським господарством. Більше того, агропродовольче виробництво охопило єдиний сільсько-міський простір. Однак нові види діяльності, що з'явилися на селі на сучасному етапі, не можуть замінити собою функції виробництва сільськогосподарської продукції та суспільного відтворення, що виконуються сільським населенням. Таким чином, селянство, землеробська праця й село, незважаючи на трансформаційні зміни, що відбулися в ході історичної еволюції, як і раніше залишаються суспільно значущими.

Із часом еволюціонували й наукові уявлення про об'єкт пізнання. Спочатку руральність асоціювалася з селом як із рілницьким поселенням, жителі якого займалися переважно землеробством. Тобто, термін «сільський» мав не поселенський, а галузевий відбиток. Згодом за ним закріпилося значення всього того, що було пов'язано з населеним пунктом, що утворився навколо ріллі. З розширенням господарських функ-

цій села воно як і раніше розглядається як місце розміщення агровиробництва. Й у цьому сенсі терміни «аграрний» і «сільський» у наукових публікаціях тривалий час розглядалися як ідентичні, а аграрний сектор економіки ототожнювався із сільським господарством. Із розширенням змістовних рамок сільськості до рівня сільського сектора цей термін набув значення міжгалузевого сектора, що включає в себе харчову та переробну промисловість, виробничу й соціальну інфраструктуру сільської місцевості.

Із введенням у науковий обіг із початку 2000-х років поняття «сільські території» в дослідницькому дискурсі утвердився територіальний підхід, відповідно до якого сільський розвиток одержав трактування процесного прояву комплексного розвитку сільських територій. При такому науковому підході сільські території постають не тільки як простір, але і як об'єкт сільського розвитку. Ідентифікація сільських територій у нашій монографії [6] як агроєкосистеми, економічного простору, соціального середовища й ментального образу сприяла уточненню і поглибленню уявлення про них як про природні та соціально-просторові утворення.

Характеристика руральності за вказаними ідентифікаційними компонентами є ключем для розкриття змісту даного поняття. Розгляд сільських територій як агроєкосистеми дає змогу провести лінію, що розмежовує їх із містами: місце розташування, вид, призначення, характер використання й просторові параметри ландшафту вказують на їхні родові відмінності від міської територіальної підсистеми суспільства. Сільські території як економічний простір мають переважно аграрну спрямованість розвитку, яка органічно поєднується з природоохоронною та оздоровчо-рекреаційною діяльністю. Соціальне середовище сільських територій у просторовому відношенні збігається з межами сільських населених пунктів, а його зміст формує сільський соціум. Показниками розвитку соціального середовища є рівень соціально-культурного, торговельно-побутового обслуговування сільських мешканців, інженерно-комунального облаштування їх місця існування, а також рівень та якість життя населення. За цими показниками, як і за сис-

темою забудови населених пунктів, рівнем їх благоустрою, характером соціальних зв'язків та відносин, способом життя населення ці поселення відрізняються від міських. Сільські території як ментальний простір є продуктом людської свідомості, що закріплені у певному образі цих природних і соціально-просторових утворень. Образ – це суб'єктивна, особистісна картина сільських територій, а її проєкція формує мозаїчний ментальний простір. Державі й переважній частині городян притаманний образ сільських територій як виробничих і рекреаційних територій. Міські жителі першого та другого покоління, які не втратили зв'язку зі своєю малою батьківщиною, сприймають їх як ностальгічні території. Для більшості сільської молоді сільські території не є життєздатними й привабливими. І тільки у невеликої кількості сільських жителів, які проживають у приміській та приморській зонах, склалося ставлення до сільських територій як до вернакулярних (рідних).

Прив'язка руральності до сільської територіальної підсистеми суспільства, яка взаємодіє з відповідною міською підсистемою за принципом «сполучених посудин», дає змогу сформулювати наукове уявлення про зміст поняття «руральності» не за довільно обраними ознаками як ідеально-типовими, а за емпіричними, що відображають не тільки дихотомічність, але і зв'язаність руральності та урбаністичності.

Багатозначність руральності як суспільного явища і наукової категорії відкриває широке поле для дослідницьких практик не тільки економістів, а й географів, соціологів, антропологів, культурологів, істориків, інтереси яких збігаються за об'єктом, але різняться за предметом вивчення, що підтверджує міждисциплінарний статус руралістики.

Тому цілком обґрунтовано виглядає спроба виявлення відмінних властивостей руральності за такими критеріями, як: зайнятість, середовище проживання, розмір громади, густість населення, етнополітичні відмінності та однорідність населення, соціальна диференціація й стратифікація, мобільність, соціальна взаємодія [9, с. 21]. Інша справа, наскільки відносними є ці відмінно-

сті. Насправді, немає необхідності в проведенні спеціального дослідження, аби довести, що за вказаними властивостями сільські приміські території мало чим відрізняються від міст, як і світ малих міст – від світу типово сільських (аграрних) територій. Дане порівняння тільки доводить про те, що руральність має ширші просторові межі, ніж прийнято вважати.

На наш погляд, до найбільш типових ознак, рис та властивостей, що визначають зміст поняття «руральність», слід віднести сільськогосподарський вид використання території, господарську монофункціональність, дрібнодисперсний тип розселення, малоповерхову і садибну забудову території, поєднання агроландшафтів із природними та рекреаційними ландшафтами, соціально гомогенний склад населення, низьку густість населення, елементарну інфраструктуру, спрощену систему комунікації, безпосередній характер міжособистісних відносин.

Таким чином, руральність постає як певний стан суспільства, вид життєдіяльності, переважно аграрний спосіб виробництва матеріальних благ, певний тип суспільного розвитку й соціального устрою.

Руральність – це не усталений раз і назавжди статичний стан, а динамічний розвиток сільського буття, різних його сторін – економічної, соціальної, духовної, політичної, що розвивається в безпосередньому контакті з природним середовищем.

Повною мірою зрозуміти феномен руральності дає її зв'язок з об'єктом цього розвитку – сільськими територіями. Визначення поняття «руральний розвиток» передбачає виявлення об'єктно-структурних компонентів, факторів, його суспільного призначення та суб'єктів розвитку.

Комплексність розвитку сільських територій забезпечується їх полікомпонентною структурою, кожен з елементів якої належить до їх певної складової: соціальної (поселення, населення, соціальна сфера і відповідна інфраструктура), економічної (виробничий комплекс та відповідна інфраструктура, землі) й екологічної (природне середовище).

Фактори рурального розвитку поділяються на фактори «першої природи» (забезпе-

ченість природними ресурсами і природними умовами, географічне положення), а також фактори «другої природи», які створюються людською діяльністю (висока густота населення, людський капітал, інститути, які сприяють поліпшенню підприємницького клімату, мобільності населення, поширенню інновацій) [16, с. 38]. Саме рельєф, кліматичні умови, наявність значної кількості сільськогосподарських земель, лісових, водних, фауністичних ресурсів завдяки використанню людської праці й капіталу забезпечують динамічність рурального розвитку і формують національне багатство України. Різноманітне розташування сільських територій в географічному просторі показує фрагментацію сільського простору й диференціацію рурального розвитку. Що ж стосується чинників «другої природи», то вони проявляються в сільській місцевості у вигляді ефекту опосередкованої дії. Це пояснюється недостатньою інтелектуалізацією сільськогосподарської праці, спекулятивним характером розвитку капіталу і його концентрацією у великих містах, нерозвиненістю на селі ринкової інфраструктури, залежністю підприємництва та інноваційного розвитку від інвестицій, вкладених у галузі, що забезпечують науково-технічний прогрес і високу прибутковість, невизнанням сільськогосподарських земель як капіталу.

Перспективність рурального розвитку визначається суспільним призначенням сільських територій, а саме: гарантуванням продовольчої безпеки країни; формуванням сприятливого життєвого середовища, збереженням селянства як носія української ідентичності та державності; вирівнюванням умов життєдіяльності міського й сільського населення; досягненням і підтримкою балансу між економічним, соціальним та екологічним розвитком; здійсненням соціального контролю над територією.

До суб'єктів управління руральним розвитком належать сільські територіальні громади, їхні представницькі органи (сільські, селищні, районні, обласні ради), органи державної влади загальної й спеціальної компетенції різних рівнів, бізнес-структури та громадські організації.

З урахуванням викладеного, руральний розвиток можна визначити як цілеспрямований процес, що відбувається переважно в межах сільського просторового сегмента, який відіграє важливу роль у життєдіяльності всього суспільства.

Близьким до руральності за своїм значенням є поняття «руралізація», яке має глибший і ширший зміст, ніж це здається дослідникам, що пов'язують це суспільне явище виключно з переселенням частини міського населення на постійне місце проживання в сільську місцевість або з сезонною міграцією городян.

Насправді руалізація є складним та суперечливим суспільним явищем, в основі якого лежать об'єктивні причини: привабливість міста й переваги урбаністичного способу життя; просторове зрощування міста і приміської зони; розміщення в місті підприємств харчової промисловості; матеріальні передумови та ідейні витоки міграції з міста в село.

Перша із зазначених причин виявилася не явно і не відразу. Спочатку перехід від аграрного до індустріального суспільства супроводжувався розоренням села й масовою міграцією селян у міста.

У результаті цього процесу «село затягувало» місто, сприяючи утворенню «суспільства сипучих пісків», тим самим руалізуючи міста [14]. Цей процес відбувався поетапно: колишні селяни перетворювалися в городян спочатку на умовах організаційного набору, потім за лімітом, а в пострадянський період – на власний розсуд. У цьому сенсі руалізація проявляється як зворотний бік урбанізації, що продемонструвала переваги міст як промислових, транспортних, наукових, культурних та адміністративних центрів. Такого роду руалізація виглядає як інверсія урбанізації. Різновидом інверсійної руалізації є «рагулізація», що трактується в спеціальній літературі [1;12] як незавершеність процесу поширення на міський стиль життя продуктів сільської культури, в тому числі моделей поведінки й цінностей, властивих сільським жителям.

Просторова інтеграція міста і прилеглої до нього сільської місцевості, яка відбувається під впливом глобалізації, знайшла свій

прояв у поглибленні взаємозв'язку між урбанізацією та руралізацією, у взаємному впливі міського й сільського способів життя.

Унаслідок втрати в пострадянській період селищами міського типу і малими містами статусу економічних та обслуговуючих центрів через закриття в них переробних підприємств, соціально-культурних і комунально-побутових закладів, відбулося їхнє «повернення» до первинного рурального стану.

Відплив міського населення в сільську місцевість, який визначається окремими авторами [3] як «велика» руралізація або міграція городян [13], характеризується п'ятьма типами:

перший, що викликаний зростанням техногенного навантаження на навколишнє середовище, який з особливою силою проявився в містах;

другий – соціокультурний та природний, в основі якого лежать релігійні й екологічні мотиви;

третій, що проявився в бумі котеджного будівництва в приміській зоні;

четвертий, що пов'язаний із сезонною міграцією дачників;

п'ятий, що класифікується як вимушена міграція, характерна для біженців із країн СНД.

Інші дослідники [4, с. 7] характеризують перелічені типи міграції як прояв антиурбанізму. На наш погляд, у подібному запереченні міського стилю життя лежать причини іншого порядку. Якщо в XIX – першій половині XX ст. втечею до міста людство намагалось врятуватися від «ідіотизму сільського життя», то зараз намітився зворотний процес, в якому відбився суперечливий характер глобалізації. Під впливом інформаційних технологій та сучасних засобів комунікації відбувається віртуалізація всіх сфер суспільного життя, швидко долаються відстані, стискується простір, у результаті чого відбувається втрата автономного існування людської особистості. За таких умов посилюється прагнення до природних витоків людини, комфорту, що асоціюється зі спокоєм і тишею, яких позбавлена міська цивілізація. Тому частина міських жителів вихід із такої ситуації знаходять у заняттях, пов'язаних із вирощуванням фруктів та овочів,

збиранням плодів природи, рибальством, полюванням, відпочинком на дачі.

Руралізація класифікується [11, с. 159] у вузькому сенсі як заходи щодо інтродукції в міському ландшафті екологічних і естетичних елементів сільського ландшафту. При широкому тлумаченні сутності руралізації, під нею розуміють процеси зростання кількості сільських поселень та чисельності сільського населення, тобто інтенсифікації процесу сільського освоєння території, поширення і збереження сільського способу життя в певних територіальних сегментах агломераційного розселення.

Незважаючи на звужений формат наведеного широкого трактування руралізації, що обмежується її соціальною й поселенською складовими, в ній простежується органічний зв'язок руралізації з руральністю.

Для повноти уявлення про сутність феномену руралізації наведемо її класифікацію. Слід відрізнити уявну (помилкову) руралізацію від дійсної (фактичної). До різновидів першої належать: інверсійна руралізація, сезонна (дачна), вогнищева (заселення міських околиць сільськими мігрантами-маргіналами, які осіли тут не за власним вибором, а за вироком долі, а також використання приміської зони під індивідуальне котеджне будівництво). Цей вид руралізації в цілому оцінюється нами зі знаком мінус по відношенню до руральності. Фактична руралізація пов'язана передусім із розвитком рурального простору і реосвоєнням староосвоєної сільської місцевості (термін, що використовує Нефьодова Т.) у формі ідейної (соціокультурної), екологічної (природної) деурбанізації, але головним чином – розширення рурального сегмента за рахунок суспільного відтворення, насичення ринку робочої сили, оптимізації кількісного складу сільського населення, підвищення його густоти, стабілізації сільської поселенської мережі, збільшення питомої ваги сільськогосподарської продукції у валовому внутрішньому продукті, валової доданої вартості сільського господарства, мисливства, лісового господарства, переробної промисловості в загальному обсязі доданої вартості. Не можна виключати й прояви зазначених

ознак руралізації у вигляді локальних сегментів на кордоні сільського і міського просторів (природні буферні зони), вогнищ традиційної культури села в духовній сфері й ментальності городян. Разом із тим не можна не погодитися з такою думкою [11, с. 283, 284], що незважаючи на урбаністичну скупченість, стреси, складну екологічну ситуацію, дорожнечу життя, важко очікувати масового добровільного повернення городян на обезлюднену сільську периферію.

Ідентифікації руралізму як ідейної течії відведено особливе місце в теорії руралістики. Від того, чи буде руралізм представлений як рефлексуюча ностальгічна свідомість або як напівхлоп'яче голосіння щодо первинного патріархального побуту (вираз Менделєєва Д.), або ж як світогляд та ідеологія, яка виражає й просуває руральність і руралізацію, залежить майбутнє всього соціуму, а не тільки його сільської складової.

Поняття «руралізм» є найменш розробленим у науці порівняно з іншими категоріями руралістики. В історії науки більше закріпився термін «аграризм», проте він не заміщує собою слово «руралізм», яке передає широкий зміст зазначеної ідейної течії.

Історична місія руралізму полягає не тільки в зміні середовища існування сільського соціуму, скільки – самого «*homo ruralisticus*». Тому центральне місце в руралізмі займає антропо-руральний дискурс, який пов'язаний зі світом відчуттів, переживань, світоглядом, розумовою та перетворювальною діяльністю з «переробки» людини, що знаходиться в руральному просторі, й підвищенням його життєствердної ролі в суспільному розвитку. Недооцінка цієї місії загрожуватиме руйнуванням традиційних ціннос-

тей сільського способу життя, втратою селянства як первинної форми існування соціуму, його природної основи, послабленням соціального контролю майже над 80% державної території. Для усунення цієї загрози необхідна серйозна і довготривала робота щодо зміни суспільної свідомості на основі сільськоцентризму як світоглядного принципу, який передбачає перетворення цілей рурального розвитку в задачу загальнодержавного значення.

Висновки. У контексті презентації понятійно-категоріального апарату руралістики вона постає як інтегрована міждисциплінарна наукова галузь, призначенням якої є наукове обґрунтування розширеного відтворення сільських територій як об'єкта рурального розвитку відповідно до їхніх базових функцій і життєво важливої соціальної місії.

Основним питанням, на яке наука поки що не дала обґрунтованої відповіді, є питання про те, що необхідно зробити, щоб життя на сільських територіях було б у радість тим, хто там народжується.

Для цього необхідно в першочерговому порядку розробити модель рурального розвитку України, яка уможливить подолати протиріччя між зростанням виробництва, частки експортної сільськогосподарської продукції та занепадом сільських територій як життєвого простору, природного, виробничого і соціального середовища.

Виходячи з цього, перспективи подальших досліджень у даному напрямі мають бути пов'язані з обґрунтуванням теоретичних засад руралістики, побудовою моделі рурального розвитку, а також з виробленням світоглядної парадигми руралізму як ідейної течії.

Список використаних джерел

1. Бардиян О. Руралізація [Електронний ресурс] / О. Бардиян.– Режим доступу: http://www.belgazeta.by/ru/2009_08_17/lichnyi_vkus/19397/
2. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм XV–XVIII ст.: у 2 т.– Т. 1. Структура повсякденності: можливе і неможливе [пер. з фр. Г. Філіпчук] / Ф. Бродель. – К.: Основи, 1995. – 544 с.
3. Высавская И. Большая руралізація, или из города – в деревню [Електронний ресурс] / И. Высавская. – Режим доступу: <http://priazove.ru/?module=articles&raction=viewaid=220>.
4. Нехамкин В. А. Антиурбанизм как социальное явление: философский анализ / В. А. Нехамкин // Социум и власть.– 2015.– № 2 (52).– С. 6–11.
5. Павлов А. Руральный контекст глобального экономического развития Украины / А. Павлов // Modern Science – Moderni věda. – Praha.– Česká republika, Nemoros.– 2015.– № 5.– С. 15–22.
6. Павлов А. И. Идентификация и классификация сельских территорий: теория, методология, практика: моногр. / А. И. Павлов.– Одесса: Астропринт, 2015.– 344 с.
7. Павлов А. И. Перспективы развития сельских территорий Украины в контексте руралістики как междисциплинарной научной отрасли / А.И. Павлов // Стратегия развития агропродовольственного комплекса России в условиях

социально-экономической нестабильности: матер. Островских чтений 2015. – Саратов: Изд-во ИАП РАН, 2015.– С. 432–436.

8. Павлов О. Предметне поле сільської історії як складової руралістики / О. Павлов // Регіональна історія України: зб. наук. статей [голов. ред. В. Смолій; відпов. ред. Я. Верменич].– К.: Ін-т історії України НАН України, 2015.– Вип. 9. – С. 69–86.

9. Папиорковский В. В. Сельско-городская Россия / В. В. Папиорковский.– М.: ИСЭПН РАН, 2010. – 390 с.

10. Припула Х.М. Соціально-економічний розвиток сільських територій: регіональний вимір: моногр. / Х.М. Припула. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2015. – 356 с.

11. Пространство современной России: возможности и барьеры развития (размышления географов-обществоведов); отв. ред. А. Г. Дружинин, В. А. Колосов, В. Е. Шувалов.– М.: Вузовская книга, 2012.– 336 с.

12. Супруненко О. Руралізація ака рагулізація / О. Супруненко // Український журнал.– 2008.– № 12. – С. 24–25.

13. Хагуров А. А. Социально-экономическая структура российского села / А. А. Хагуров // Социология и общество: глобальные вызовы и региональное развитие [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.isras.ru/publ.html?id=2469>.

14. Шлегель К. Возвращение европейских городов [Электронный ресурс] / К. Шлегель. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/oz/2012/3/s47.htm/>.

15. Approaches to Rural Typology in the European Union [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hutton.ac.uk/sites/default/files/files/approaches%20rural%20typology-20andrew%27s%20article.pdf>.

16. Krugman P. Geography and Trade / P. Krugman.– Cambridge, MA: MIT Press, 1991.– 476 p.

17. Rural Development Policy 2007 – 2013 [Электронный ресурс].– Режим доступа: http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.en.htm.

18. Rural Realities in the European Union [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ec.europa.eu>.

19. Rogers E. M. Social Change in Rural Society. An Introduction to Rural Sociology. Third Edition / E. M. Rogers, R. J. Burdge, P. F. Korsching, J. F. Donnermeyer. – Engewood Cliffs, NJ : Prentice Hall, 1998.– 342 p.

20. Sorokin P.A. Principles of Rural-Urban Sociology / P.A. Sorokin, C. C. Zimmerman. – N-Y.: Henry Holt and Company, 1929.– 284 p.

21. Vihinen H. Rural Marginalisation and Multifunctional Land Use in Finland. Agrefood Research Working Papers [Электронный ресурс] / H. Vihinen, M.L. Tapio-Bistrom, O. Voutilainen. – Режим доступа : <http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts103.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2016 р.

* * *

Новини АПК

Розвиток сільських територій та відродження села – наше пріоритетне завдання

Сільське господарство є локомотивом української економіки. При цьому сьогодні основну частину сільгоспвиробників становлять фермери. Зважаючи на це, розвиток села стає важливою умовою для подальшого розвитку всього агросектору. Про це зазначив Міністр аграрної політики та продовольства України Тарас Кутовий під час виступу на міжнародній конференції «Сільські території в умовах децентралізації: стан, можливості та перспективи».

«Перед нами стоїть пріоритетне завдання – розвиток сільських територій та відродження села. Для цього потрібно, в першу чергу, застосувати територіально-орієнтований підхід до управління розвитком сільських територій, концентрувати зусилля на залученні інвестицій, сприяти розвитку кооперативних моделей та інших ефективних форм організації виробництва, а також проводити з фермерами роз'яснювальну роботу та надавати організаційну підтримку у створенні кооперативів», – наголосив очільник відомства.

Тарас Кутовий підкреслив, що головні завдання з розвитку сільської місцевості окреслені у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. «Зважаю, що розвиток села має ґрунтуватися також на покращенні сільської освіти та розвитку інфраструктури. А держава та органи місцевого самоврядування повинні будь-яким чином сприяти цим процесам», – додав Міністр.

Прес-служба Мінагрополітики України